

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ”

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Голова приймальної комісії
Національного університету

“Острозька академія”
проф. Пасічник І.Д.

ПРОГРАМА

вступного іспиту до аспірантури
з спеціальності 033 Філософія

Програма вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності 033 філософія /
Укладач: проф. Зайцев М. О. Острогоз : НаУОА, 2016.

Програма затверджена кафедрою культурології та філософії , протокол №9 від
24.04.2016р.

Програма розглянута та схвалена на засіданні Приймальної комісії НаУОА
(Протокол № 4 від 25 квітня 2016 р.)

Відповідальний секретар
приймальної комісії

Г.С.Пастушок

Пояснювальна записка

Вступники до аспірантури зі спеціальності 09.00.03 соціальна філософія та філософія історії при складанні вступного іспиту зі спеціальності мають виявити теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності з обраної спеціальності.

Вступники складають вступний іспит зі спеціальності «соціальна філософія», що складатиметься з таких дисциплін: “Вступ до філософії. Онтологія людини”, “Соціальна філософія”, “Історія філософії”

Вступники повинні знати:

- категорійний і понятійний апарат класичної і сучасної філософії;
- основну проблематику соціальної філософії та філософії історії;
- основні тенденції та закономірності розвитку суспільства;
- історію національної і зарубіжної філософської думки;
- методологію та методику філософських досліджень;

Вступники повинні вміти:

- самостійно вести філософські дослідження та розробляти програми конкретних досліджень;
- володіти навичками філософського аналізу соціальних, соціокультурних та соціально-історичних процесів та явищ;
- перекладати оригінальну спеціальну літературу, редагувати наукові тексти, вільно володіти однією з іноземних мов у своїй професійній діяльності.

Питання для вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності 09.00.03 соціальна філософія

а) “Вступ до філософії. Онтологія людини”

1. Філософія як проблема для самої себе.
2. Соціально-культурне призначення філософії.
3. Виникнення філософії. Способи і форми буття філософії.
4. Багатовимірність відношення “людина — світ”. Способи ставлення людини до світу.
5. Світ як реальність людського буття. Смысловий зв'язок людини і світу.
6. Світогляд і його структура. Типи світогляду.
7. Проблема множинності світів людського існування.
8. Проблема буття. Буття і небуття. Буття як єдність людини і світу.
9. Простір і час. Простір і час людського буття. Зміна як поєднання в часі буття і небуття.
10. Рух і спокій. Рух і розвиток. Проблема джерела руху.
11. Людина і людськість. Історичний досвід осмислення людини.

12. Буття і небуття, життя і смерть — вихідна проблемна ситуація для людини.
13. Буття людини як буття можливості: свобода, творчість, вибір, відповідальність.
14. Поняття “відчуження”. Екзистенційний вакуум.
15. Духовне. Духовність. Менталітет.
16. Свідомість. Ідеальне. Ознаки свідомості.
17. Компонентна і рівнева структури свідомості. Проблема несвідомого.
18. Цінності як форми утримання й закріплення споріднених смислів.
19. Базові життєві цінності.
20. Буття людини як співбуття. Суспільний характер людського буття.
21. Безпосередність та опосередкованість в людському бутті.
22. Громадянське суспільство і держава. Тоталітарне суспільство.
23. Індивідуальне та соціальне в людському бутті.
24. Індивід. Індивідуальність. Індивідуальне.
25. Особистість — народ — людство.
26. Поняття “маса”.
27. Природа як світ. Історичність відношення “людина — природа”.
28. Ідея ноосфери.
29. Сучасна екологічна ситуація. Екологічна складова нового гуманізму.
30. Поняття “культура”. Зростання смислової навантаженості поняття “культура”.
31. Культура як світ. Культура, свобода, творчість.
32. Становлення нового образу світу й людини в сучасній культурі.
33. Глухі кути техногенної цивілізації. Пошуки нових соціокультурних орієнтирів.

б) “Соціальна філософія”

1. Предмет, об’єкт і функції соціальної філософії.
2. Соціальна філософія в структурі філософського знання.
3. Місце соціальної філософії в системі соціальних наук. Співвідношення соціальної філософії і соціології.
4. Соціальна філософія як методологія соціального пізнання та онтологія соціальної реальності.
5. Особливості соціального пізнання: аксіологічність, герменевтичність, діалогічність, плюралізм.
6. Статус істини у соціальному пізнанні.
7. Розвиток уявлень про цілісність суспільного життя в історії філософії.
8. Розвиток філософського розуміння природи суспільства в античній філософії. Праця Аристотеля “Політика”.
9. Вчення Платоні про державу. Праця “Держава”.
10. Проблема людини і суспільства у середньовічних християнських мислителів

(Августин, Фома Аквінський).

11. Проблеми взаємовідношення людини, суспільства та держави у філософії Відродження (Макіавеллі, Мор, Рабле).
12. Соціально-філософські погляди мислителів Нового часу. Теорії “природного права” та “суспільної угоди” (Гоббс, Кондорсе, Руссо, Вольтер, Гельвецій).
13. Розробка філософських основ пізнання суспільства, його історії, суспільного буття людини в німецькій філософії.
14. Соціальна філософія Маркса.
15. Програма позитивістської реконструкції соціального пізнання (Конт).
16. Особливості історико-еволюційного та структурно-функціонального підходів у соціальній філософії та соціології кінця XIX – початку XX ст. (Спенсер, Дюркгейм, Зіммель).
17. Вебер про раціоналізацію соціальної дії.
18. Соціально-філософські погляди Драгоманова, Франка, Винниченка, Грушевського.
19. Соціальний атомізм (теорія суспільного договору Гоббса, Руссо, Локка та ін.) і соціальний органіцизм (від Платона до Дюркгейма).
20. Суспільство як система: механізми самоорганізації, система соціальних інститутів, спільнот та страт (П.Сорокін).
21. Суспільство як суспільно-економічна формація.
22. Соціально структура суспільства. Принципи структурування суспільства.
23. Проблема суспільного ідеалу. Принципи “відкритого суспільства” (Поппер).
24. Співвідношення природного і соціального в житті суспільства.
25. Природне середовище життєдіяльності суспільства. Географічний детермінізм. Філософське обґрунтування геополітичних концепцій.
26. Концепція ноосфери (Т. де Шарден, В.Вернадський).
27. Демографічні процеси в системі суспільства. Демографічний детермінізм.
28. Суспільне виробництво як соціально-філософська категорія. Структура суспільного виробництва.
29. Власність і відчуження як соціально-філософська проблема.
30. Техніка як соціально-філософський феномен.
31. Тоталітаризм і демократія. Світоглядні корені тоталітаризму.
32. Нації і націоналізм.
33. Теорія еліти.
34. Діяльнісна модель суспільства: історичний матеріалізм і техніцизм.
35. Феноменологічна модель суспільства (філософія повсякденності). Вчення Гуссерля про “життєвий світ” та “природну установку” свідомості.
36. Людина у соціальних: діяльність і спілкування. Проблема природи людини в історії філософії.

37. Екзистенціалізм про людину: віра, самотність, свобода, турбота, страх, вина, бунт, вибір, діалог як фундаментальні стани людини. Поняття граничної ситуації.
38. Індивід, особистість, індивідуальність.
39. Проблема сенсу життя у філософії.
40. Культура як об'єкт і предмет філософського аналізу. Проблема визначення культури.
41. Історичні типи культури.
42. Форми і категорії культури.
43. Культура і цивілізація. Антиномії культури і творчості.
44. Основні риси постмодерної культури.
45. Філософські погляди на природу держави, влади і політики (Платон, Аристотель, Маккіавеллі, Гоббс, Сен-Сімон, Локк, Гегель, Маркс).
46. Влада як загальна форма розвитку і функціонування суспільства. Концепції правової держави і громадянського суспільства.
47. Проблема прав людини в філософії.
48. Типологія глобальних проблем. Пошуки форм співпраці світового співтовариства у вирішенні глобальних проблем.
49. Філософія історії як методологія історичного пізнання.
50. Поняття історії, історичного факту та історичної події.
51. Структура та функції філософії історії.
52. Генералізація та індивідуалізація як методи історичного пізнання.
53. Філософія історії як онтологія історії.
54. Сенс історії як філософсько-світоглядна проблема.
55. Цінності історії і цінності людського існування.
56. Проблема свободи історичного вибору і історичної відповідальності.
57. Проблема сенсу історії в релігійній філософії (від Августина до сучасної релігійної філософії).
58. Основні положення “класичного історизму” (Віко, Гердер, Гегель, Маркс, Фукуяма): універсалізм, лінійність, стадіальність, детермінізм, прогресизм, європоцентризм, утопізм.
59. Критика “історицизму” К.Поппером.
60. Філософія історії К.Ясперса (концепція “осьового часу” та єдності історії).
61. Концепція локальних цивілізацій (Данілевський, Шпенглер, Тойнбі). Сучасні проблеми цивілізаційного підходу.
62. Проблема атомізації суспільства і повстання має як проблема історії ХХ ст. (Ортега-і-Гассет, Ясперс, Арендт та ін.).

в) “Історія філософії”

1. Софістика – сутність та соціокультурне призначення.
2. Антропологічний поворот в філософії Сократа.
3. Аристотель і проблема предмету філософії.
4. Світоглядні виміри елліністичної філософії.
5. Неоплатонізм як теоретичний підсумок античної філософії.
6. Філософські погляди Геракліта Ефеського.
7. Філософія піфагореїзму.
8. Вчення Парменіда про буття.
9. Апорії Зенона та їх метафізичний зміст.
10. Атомізм Демокріта.
11. Вчення про ідеї Платона.
12. Діалектика Платона.
13. Космологія Платона.
14. Аристотель про предмет «першої» філософії.
15. Критика Аристотелем платонівського вчення про ідеї.
16. Філософія епікуреїзму.
17. Філософія скептицизму.
18. Філософія стоїцизму.
19. Філософські ідеї мілетської школи.
20. Поняття Логосу та його місце у філософії Геракліта.
21. Філософія числа в піфагореїзмі.
22. Ідея єдності і боротьби протилежностей в філософії Геракліта.
23. Вчення Платона про душу.
24. Античний атомізм.
25. Софісти і Сократ.
26. Космологія Платона та місце в ній людини.
27. Вчення Аристотеля про начала і чотири причини суцього.
28. Проблема смислу життя в еліністично-римській філософії.
29. Етика обов’язку у вченні стоїків.
30. Соціокультурний зміст кінізму.

31. Сутність та основні ідеї ранньохристиянської апологетики.
32. Розум і віра в творчості Тертуліана.
33. Аврелій Августин про простір і час.
34. Співвідношення Бога і світу, свободи волі та історичного процесу в філософії А.Августина.
35. Сутність суперечки про універсалії та її місце в історії середньовічної філософії.
36. Гуманізм як форма ренесансного світогляду.
37. Вчення про людину в філософії Дж.Піко делла Мірандоли.
38. Принцип «вченого незнання» в філософії М.Кузанського.
39. Діалектичні ідеї М.Кузанського.
40. Апостеріорні докази буття Бога Т.Аквінського.
41. Вчення про буття Т.Аквінського.
42. Концепція двох істин Вільяма Оккама.
43. Світоглядний зміст геліоцентричної концепції М.Коперника.
44. Тома Аквінський про природу універсалій.
45. Концептуалізм П'єра Абеляра.
46. Проблема співвідношення віри і знання в середньовічній філософії.
47. Критика Д.Локком концепції «вроджених ідей».
48. Історична доля емпіризму в філософії Нового часу.
49. Шляхи раціоналізму в новоевропейській філософії.
50. Протиріччя емпіризму і раціоналізму в філософії Нового часу.
51. Проблема свободи в Новоевропейській філософії.
52. Особливості трактовки людини в філософії Просвітництва.
53. Просвітницький ідеал гармонійного перевлаштування світу.
54. Історичні та культурні витоки Німецької класичної філософії.
55. Ляйбніц про принцип «наперед установленної гармонії».
56. Ж.-П. Сартр і проблема свободи
57. Ж. Дерріда: реконструкція як спосіб філософствування
58. Гадамер про герменевтику як онтологію і практику.
59. Філософська концепція Жана Поля Сартра.
60. Метафізика волі Артура Шопенгауера

61. Еволюція людської екзистенції у філософії К'еркегора: від естетизму до релігійності.
62. Концепція надлюдини Фрідріха Ніцше.
63. Проблема абсурду у філософії Альбера Камю
64. Ніцше про аполонівське та діонісійське начало в культурі
65. Ніцше про переоцінку усіх цінностей
66. Ясперсівська концепція "осьового" часу.
67. Фундаментальна онтологія і аналітика ось-буття (Dasein) у гайдеггерівській філософській спадщині
68. "Буття і час" у контексті філософування Мартіна Гайдеггера
69. Жан-Поль Сартр і концепція критики діалектичного розуму.
70. Феноменологія як методологія гуманітарного дослідження.
71. Основні особливості та етапи розвитку філософської думки в Україні.
72. Філософські погляди Г.Сковороди.
73. Спрямованість та проблематика філософського пізнання у Києво-Могилянській академії.
74. «Філософія серця» П.Юркевича.
75. Специфіка української філософії.
76. Філософська думка Київської Русі.
77. Проблема творчості та її філософське тлумачення
78. Острозька академія та проблеми становлення української філософської традиції.
79. Специфіка філософської думки Києво-Могилянської академії.
80. Філософія українського романтизму (М. Костомаров, П. Куліш, О. Потебня).
81. Основні риси і особливості Середньовічної філософії.
82. Основні риси і проблематика філософії Відродження.
83. Основні риси філософії Просвітництва.
84. Основні ідеї філософії Канта та його вплив на розвиток філософії.
85. Охарактеризуйте філософську систему і метод Гегеля.
86. Зміст і сутність антропологічного матеріалізму Л.Фейєрбаха.
87. Основна проблематика та вихідні принципи філософії марксизму.
88. Проблема раціонального та ірраціонального в філософії ХХ століття.
89. Охарактеризуйте риси та основні напрями філософії ХХ ст.
90. Сцієнтизм та антисцієнтизм у філософії ХХ століття.
91. Філософія психоаналізу: основні представники та ідеї.
92. Проблема людини у філософії ХХ ст.: екзистенціалізм, філософська антропологія, персоналізм.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Література з курсу “Вступ до філософії. Онтологія людини”

1. Ахиезер А.С. Об особенностях современного философствования. // Вопросы философии. 1995. №12.
2. Вундт В. Введение в философию. М., 1998.
3. Гуссерль Э. Философия как строгая наука. Новочеркасск. 1994.
4. Делез Ж., Гваттари Ф. Что такое философия? М.-СПб. 1998.
5. Дильтей В. Типы мировоззрений и обнаружение их в метафизических системах. // Хрестоматия по зарубежной философии конца XIX - начала XX столетий. М., 1995.
6. Камю А. Бунтующий человек. М., 1990.
7. Мамардашвили М.К. Как я понимаю философию. М., 1989.
8. Мир философии. В 2-х томах. М., 1990.
9. Ортега-и-Гассет Х. Что такое философия? М., 1991.
10. Сантаяна Дк. Прогресс в философии. // Вопросы философии. 1992. № 4.
11. Соловьев Вл. Исторические дела философии. // Вопросы философии. 1988, №3.
12. Унамуно М.де. О трагическом чувстве жизни. М., 1996.
13. Философское сознание: драматизм обновления. М., 1991.
14. Хайдеггер М. Что такое философия? // Вопросы философии. 1993. №8.
15. Хюбнер К. Рефлексия и саморефлексия метафизики. // Вопросы философии. 1993. №3.
16. Энгельс Ф. Людвиг Фейербах и конец классической немецкой философии. // Маркс К., Энгельс Ф. Соч. Т.21.
17. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії онтологія людини. – К., 1995.
18. Філософія: Підручник / Бичко І.В., Бойченко І.В., Табачковський В.Г. та ін. – К., 2002.
18. Лосев А.Ф. «Дерзновенне духа».- М., 1988.

Література з курсу “Соціальна філософія”

1. Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія: Курс лекцій. — 2-ге вид. — К., 1996.
2. Воронкова В. Г. Філософія: Навч. посіб. — К.: Професіонал, 2004. — 464 с.
3. Кохановский В. П. Философия и методология науки: Учебник для высш. учеб. завед. — Ростов н/Д: Феникс, 1999. — 576 с.
4. Крапивенский С. Э. Социальная философия: Учебник для студ. вузов. — М.: Владос, 1998. — 416 с.
5. Губерський Л., Андрущенко В., Михальченко М. Культура. Ідеологія. Особистість: Методолого-світоглядний аналіз. — 2-ге вид. — К.: Знання, 2005. — 580 с. 12

6. Социальная философия: Словарь / Сост. и ред. В. Е. Кемеров, Т. Х. Керимов. — М.: Академ. проект, 2003. — 560 с.
7. Социология: энциклопедия / Сост. А. А. Грицанов, В. Л. Абушенко, Г. М. Евельнин. — Минск: Книжный Дом, 2003. — 1312 с.
8. Філософія: Навч. посіб. / І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко, І. В. Бойченко та ін.; За заг. ред. І. Ф. Надольного. — К.: Вікар, 1997. — 584 с.
9. Философский словарь / Под ред. И. Т. Фролова. — М.: Республика, 2001. — 720 с.
10. Философский энциклопедический словарь. — М.: Сов. энцикл., 1983. — 840 с.
12. Філософський енциклопедичний словник / Гол. ред. В. І. Шинкарук. — К.: Абрис, 2002. — 742 с.

Література з курсу “Історія філософії”

1. Філософія: історія, суспільство, освіта: підручник / Л. В. Губерський, В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. - К. : ВПЦ "Київський ун-т", 2014. - 591 с.
2. Філософія: навч. посіб. / [Л. В. Губерський та ін.] ; за ред. д-ра філос. наук, проф. І. Ф. Надольного. - 8-е вид., стер. - К. : Вікар, 2013. - 456 с. - (Серія "Вища освіта ХХІ століття").
3. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч.посіб./за ред.акад.НАН України Л.В.Губерського. – К.:Знання,2009. - 621 с.
4. Касьян В.І. Філософія [Текст] : відповіді на питання екзаменац. білетів : навч. посіб / В. І. Касьян. - 6-те вид., стер. - К. : Знання, 2010. - 347 с.
// <http://pidruchniki.ws/15840720/filosofiya/filosofiya - kasvan vi>
5. Степанянц М. Восточные философии: Учебник для вузов. — М.: Академический проект, 2011. — 549 с.
6. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підручник. – Вид. 3-тє, стер. - К. : Академвидав, 2012. - 592 с. - (Серія "Альма-матер").
7. Петрушенко В.Л. Філософія: Курс лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації. – 3-тє видання, перероб. і доповн. – Львів: «Магнолія плюс»; видавець СПД ФО В.М. Піча, 2005. – 506 с.//http://student-library.net/load/filosofija/vsekatgorii/petrushenko_v_1_filosofija_navchalnij_posibnik/86-1-0-1045
8. Білодід Ю.М. Філософія. Український світоглядний акцент: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл.. – К.: Кондор, 2006. – 356 с.
9. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / Кремень В.Г., Ільїн В.В. - К.: Книга, 2005. - 528 с.
10. Філософський енциклопедичний словник/ Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України. – К.: Абрис, 2002. – 742 с.
11. Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. Історія філософії: Підручник. – К.: Либідь, 2001. – 408 с.
12. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії.- К.:Наукова думка,2000. – 272 с.

13. Історія філософії: Підручник / Ярошовець В.І., Бичко І.В., Бугров В.А. та ін.; за ред. В.І.Ярошовця. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. – 774 с.

Ф